

VERSLAG VAN EEN VERKENNINGSTOCHT NAAR FOSSIELEN IN DE ZUIDELIJKE AQUITAINE

4 Heren Excursie 2000

Anton Janse*

Deelnemers: Wim Groeneveld, Rob van Slageren, Lenaerd Vaessen en Anton Janse.

Deze keer kon na wat agendawerk onze gezamenlijke uitstap gepland worden van 26 mei tot en met 4 juni. Wim Groeneveld heeft voorbereidend werk verricht, en ons voorzien van informatie over mogelijke vindplaatsen en de plek van een redelijk centraal gelegen kampeerterrein. In het verleden heeft Len al eens een verslag gepubliceerd omtrent het wedervaren van deze 4 musketiers maar tot nog toe is het geen vaste gewoonte geweest om wat van onze avonturen direct aan een groter publiek bekend te maken. Er is dan ook in de wandelgangen wel eens gememoreerd dat "een exclusief groepje op fossielenjacht ging". Ik kon mij dan ook niet aan de gedachte onttrekken, dat in deze zinsnede een enigszins jaloerse ondertoon te beluisteren viel.

Wat is er mis als een aantal gelijk gestemde zielen samen genoeg beleven aan het uitoefenen van hun hobby? Bovendien hebben onze verkenningsresultaten vaak de basis gevormd voor een echte Werkgroepexcursie.

Er zijn ook vindplaatsen bij die niet geschikt zijn om door een grotere groep geëxploiteerd te worden.

De basis voor dit evenement is in 1983 gelegd. Het jaar dat de ATV is uitgevonden. In dat najaar belde Len mij op en vertelde dat hij nog een aantal van dit soort dagen tegoeed had. Ik vertelde dat het bij mij ook het geval was. Dus konden we leuke dingen gaan doen. Eind september, begin oktober hebben we toen een verzameltocht in Duitsland gemaakt en ook enkele medefossielenliefhebbers bezocht.

Bij het evalueren van deze tocht vonden wij dat de dagen in deze tijd van het jaar wat te kort begonnen te worden om onze tijd zinvol buiten te kunnen besteden. Bovendien konden we nog wel een paar medereisgenoten gebruiken, teneinde soms zware arbeid en vaak veel genoeg te kunnen delen. Het jaar daarop, eind april, begin mei, een periode met vaak wat officiële extra vrije dagen zijn we in zee gegaan met Jobs van der Dussen en Wim Groeneveld. In deze samenstelling hebben we heel wat keren de 4 Heren Excursie uitgevoerd. Nadat Jobs om gezondheidsredenen, tot zijn en onze grote spijt, geen veldwerk meer kon verrichten is in zijn plaats Rob van Slageren het team komen versterken.

Dit waren wat historische gegevens. Laten we nu eens gaan zien wat 2000 ons te bieden had in de Aquitaine.

De heenreis in twee etappes gedaan. Een bekend en geliefd tussenstation is Pressigny in de Touraine. Hier was

ons rendez-vous. Rob en Wim waren hier een dag eerder neergestreken en hebben die gelegenheid gebruikt om nog wat zakjes Mioceenmateriaal te oogsten in Pauvreley. Zondag 28 mei hebben we na het viertien van mijn 60ste verjaardag de 500 km lange reis naar de Aquitaine aanvaard. De tenten opgeslagen op de camping municipal in Louer. Eenvoudig, prima hete douche en prettig onder de bomen gelegen (mits het niet regent!). Louer ligt enkele kilometers ten zuiden van Pontonx-sur-Adour, ergens tussen Dax en Mont-de-Marsan.

Van hieraf zal ik schematisch, volgens mijn veldboek verslag doen van de bezochte locaties. Handleiding hiervoor is de publicatie van Arie Janssen uit 1985, afgedrukt in de edities van augustus en november van Afzettingen van dat jaar. Hierin worden de meeste van de door ons bezochte plaatsen vermeldt. Alle locaties liggen uiteraard in Frankrijk, departement Landes. Voor de overzichtelijkheid, en voor degenen die niet over de Afzettingen van toen beschikken is ook de stratigrafische tabel hierbij gevoegd.

29 mei

St. Martin-d'Onay

Kaartblad XV - 42 Mont-de-Marsan, coörd.: $x = 358.180$, $y = 182.360$

Stratigrafie: Mioceen, Aquitanien.

Grote zandgroeve langs D365, met onderin fossielhoudend niveau. Bij aankomst bleek een groot deel van de oude groevewellingen geëgaliseerd. Er wordt momenteel niet meer zo diep zand gewonnen, waardoor het fossielhoudende niveau onder water staat. Niet verzameld.

Corbleu, Moulin de Carro

Kaartblad XV Brocas, coörd.: $x = 380.750$, $y = 193.275$
Janssen loc. 21

Stratigrafie: Mioceen, Aquitanien supérieur, Faluns de St. Avit.

Gelegen aan de oever van de Douze. Over zeker 100 meter lengte in de steile oever diepe gaten in het fossielhoudende niveau. Gevaarlijk, niet verzameld.

Corbleu, Maureilhan

Kaartblad XV - 41 Brocas, coörd.: $x = 381.500$, $y = 194.400$

Stratigrafie: Mioceen, Aquitanien supérieur, Faluns de St. Avit.

CHRONOSTRATIGRAFIE		NOORD AQUITAINE Bassin de la Gironde	ZUID AQUITAINE Bassin de L'Adour	
MIOCEEN	SALLOMACIEN	Falun de Mios / Falun de Salles	ondiepwater facies Falun à Cardita jouanneti	diepwater facies
	GIRONDIEN	BURDIGALIEN Falun de Cestas/ Pont-Pourquey Falun de Léognan/lagus		
			Falun de Cabanes/ Mimbaste/Poyartin	Marnes de Saubrigeus
		AQUITANIEN	Falun de Saucats Falun de Bazas	Falun de St. Avit
OLIGOCEEN	CHATTIEN		Falun d'Escornebéou et St Paul-les-Dax	Marne de St Etienne d'Orthe
	RUPELIEN (Stampien)	Calcaire à Astéries	Faluns de Gaas	
EOCEEN	PRIABONIEN (Latdorfien)	Calcaire et Marnes à Anomies	Sables d'Yrieu	

Stratigrafie van het Mesogeen in het bekken van Aquitaine, Frankrijk
(mariene formaties)

Vanaf Moulin de Carro 1200 meter stroomopwaarts langs de Douze, bospad langs ruïne Maureilhan, naar de rivier, bij "la Palombière" (vogelvangplek). Ontsluiting ongeveer 6 meter boven rivier niveau, fossielrijke laag, naar de basis toe grover, met grotere exemplaren. In eerste instantie hebben we deze ontsluiting "Palombière" gedoopt, maar er blijken nog een aantal als zodanig aangeduide plaatsen in de buurt te bestaan. Daarom is de benaming Maureilhan eenduidiger en komt bovendien op de topografische kaart voor. Zie verder 31 mei.

30 mei

St. Etienne-d'Orthe

Kaartblad XIII - 43, St. Vincent-deTyrosse, coörd.: x = 316.400, y = 149.800

Janssen loc. 42

Stratigrafie: Oligoceen, Chattien, Marne de St. Etienne-d'Orthe.

In de beekbedding ten zuiden van de brug in de rechteroever een flink monster verzameld. Op het eerste gezicht lijkt enige inspanning hier niet de moeite waard: een enkel slakkenhuisje van hooguit 1,5 cm. Uit mijn ervaring blijkt, dat na verwerking en fijn zeven hier een prachtig geconserveerde diepwaterfauna uit te voorschijn komt. En mens zou direct overstappen op het verzamelen van foraminiferen!

Gaas, Espibos

Kaartblad XIV - 43 Dax, coörd.: x = 326.275, y = 150.850

Janssen loc. 31

Stratigrafie: Oligoceen, Stampien, Faluns de Gaas.

Een vindplaats met een magische naam.

Voor verzamelen toestemming bij eigenaar vragen, woont 1 km verderop. De huidige toestand van de beboste helling is deplorabel. Grote rimboe van woekerplanten met een aantal grotere en kleinere blubbergaten. Na egalisatie van het slagveld ongeveer 10 jaar geleden, hebben nieuwe gelukzoekers hier weer een poging gewaagd. Zonder handboor van zeker 2 meter valt hier niets aan te vangen. Geen monster verzameld.

St. Paul-les-Dax, Moulin de Cabanes

Kaartblad XIV - 43 Dax, coörd.: x = 328.340, y = 164.600

Janssen loc. 26

Stratigrafie: Mioceen, Burdigalien, Falun de Cabanes.

De oorspronkelijke locatie in de beekoever is niet meer direct exploitabel. Er staan wat riant landhuizen en de rest is propriété privé. In een proefgaatje langs de weg tegenover de ingang naar Moulin de Cabanes, na 40 cm bovengrond fossielhoudende laag aangetroffen, zie verder 1 juni.

31 mei

Corbleu, Maureilhan

Zelfde locatie als 29 mei.

Geen regen meer en de hele dag tijd om de ontsluiting eens ernstig uit te diepen. Flink monsters genomen, voordeel is dat water vlakbij aanwezig is. Het kost wel enige acrobatiek om met volle zeven steeds weer de steile helling te nemen en bij het water aangekomen niet voorover te storten, want de rivier is ter plekke behoorlijk diep en er staat een krachtige stroom. Het resultaat was echter de moeite waard: Melongena, diverse Muriciden, Cypraea en Lutraria.

1 juni

St. Paul-les-Dax, Moulin de Cabanes

Zelfde locatie als 30 mei.

Aan de huurder van de woning tegenover landweggetje met garage gevraagd of we in de voormalige tuin achter de schuur mochten zoeken. Naar zijn zeggen moesten wij dit maar bij de gemeente gaan vragen, die eigenaar van deze grond is. Daar het echter Hemelvaartsdag was en zelfs de winkels dicht waren, hebben we maar het juridisch principe van "eigen rechter" verkozen. Het terrein was dermate met braamstruiken en brandnetels overwoekerd dat je makkelijk je fiets er tegen kon stallen. Na een uurtje hak-, zaag- en schoffelpwerkzaamheden eindelijk de stug doorwortelde grond in. De fossielhoudende mergel, met veel rolkeien en grote brokken koraal, bleek slechts voor een diepte van 30 cm te ontginnen. Hierna stuitten we op een calcietbank, die met de zwaarste houweel niet viel te vermurwen, aangezien het zonnetje tussen het struweel door recht in ons putje scheen en een temperatuur van boven de 40 graden produceerde, hebben de kikkerlandbewoners de put maar snel en netjes dichtgemaakt, ten einde het verloren transpiratievocht te gaan compenseren. Het uitgegraven materiaal konden we bij een brugje een kilometer stroomopwaarts uitgeven: Leuke dingen in de zeef!

2 juni,

St. Paul-les-Dax, Abbessé.

Kaartblad XIII - 42 Soustons, coörd.: x = 324.200, y = 166.700

Stratigrafie: Oligoceen, Chattien, Falun de St. Paul-les-Dax.

Janssen noemt deze ontsluiting bij een dichtbij gelegen locatie onder nr. 27.

Achter het vervallen landhuis zijn in de beekoever diverse ontsluitingen. Onder de bovenlaag van 1 - 2 m terra-rossa klei ligt een grijze harde mergel van marien Oligoceen, kennelijk afbraakmateriaal van een koraalrifgebied. Dit keer waren de goden met ons. Blijkbaar kort geleden is hier een grootschalige verzamelactie van ter plaatse bekende liefhebbers geweest. Met een graafmachine was het

beekdal over ruw geschat 10 x 8 m verbreed en bereikbaar gemaakt met een trap van roestig gekleurde zandsteenplaten uit de beekbedding. Van de ontsloten grijze mergel is de bovenste meter grover, met veel koraalbrokken en stukken van zeer grote gastropoden, ook bekend van de Gaasontsluiting. Hard werken om de matrix los te hakken om er wat groter spul gaaf uit te krijgen. Het uitkomende materiaal zeeft makkelijk uit in de direct langstromende beek. Leuke kleinere fauna.

Saubrigues, Jean Tic.

Janssen loc. 45

Stratigrafie: Moiceen, Burdigalien, Marne de Saubrigues.

Het landwegje met kleine ontsluiting in een interessante diepwaterfauna was met grond en puin dichtgestort. Kennelijk om ruimte te geven aan de ter plaatse heersende bouwwoede. Jammer.

St. Martin-de-Hinx, Haubernet.

Kaartblad XIII - 43 St. Vincent-de-Tyrosse, coörd.: x = 303.700, y = 148.400

Janssen loc. 44.

Stratigrafie: Oligoceen, Chattien, Marne de Haut Bernet.

Voor betreden toestemming verplicht. Tijdens het oriënteren op de kaart, waarbij we op een landwegje stonden geparkeerd, stopte er een tractor met verbolgen boer, die vertelde dat dit privéterrein was en we vooral de kippen-schuur niet mochten verontrusten. Nadat we onze bedoelingen hadden uitgelegd, draaide hij snel bij en ging ons zelfs voor naar de gewenste plek. Ongeveer 100 m van de weg, achter de akker een bosje, waarschijnlijk gat van een oude groeve. Uit een bronnetje stroomt een beekje verder het dal in. De hele plek is flink overwoekerd met veel stekelig spul. Het vereist hier wel een dag werk om iets op het spoor te komen. Geen monster.

Dit is het einde van het verzamelverslag. Diverse dagen in de hete zon, of door kletsnat geregend struweel, bijkomen in ons kampement, waar Rob op buitengewone wijze gastronomische maaltijden uit de veldkombuis toverde. Zaterdagochtend in de stromende regen het ontbijt genoten, kampement afgebroken en terug naar Pressigny, waar in een broeierige namiddagzon de tent weer in een halfuurtje droog was. Zondagmorgen 4 juni afscheid genomen van de thuisvaarders, na een naar mijn mening zeer geslaagde Aquitaine verkenning.

le-Petit-Pressigny, juni 2000.

*Anton Janse, G. v. Voornestraat 165, 3232 BE Brielle,
tel. 0181-41 62 38